

CUSTOMS SURROUNDING THE CUP OF WINE IN הַבְּדֵלָה

The practice of overfilling the cup of wine before reciting הַבְּדֵלָה is a custom that evolved over generations. The Encyclopedia Talmudit presents an excellent summary of the history of this custom:

אנציקלופדיה תלמודית כרך ה, [הבדלה] טור פ'—ונוהגים לשפוך מכוס של יין על הארץ לסימן ברכה, וישפוך קודם שיסיים בורא פרי הגפן, כדי שלא יהיה הכוס פגום, שאם ישפוך קודם הברכה תהיה תחילת הברכה על כוס פגום, ואם ישפוך קודם שישתה הרי זה פגם וביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו לפני השתייה. אבל כתבו האחרונים שאין לשפוך כלל בשעת ברכה, אלא בשעה שמוזג את הכוס ימלאנו על כל גדותיו עד שיהיה שופע ונשפך על הארץ לסימן ברכה, ויש למעט בשפיכה משום הפסד משקים.

Translation: It is customary, as part of Havdalah, to pour from the cup of wine onto the ground as a sign of good fortune. A person should spill the wine before reciting the Bracha of Borei Pri Ha'Gafen so that the cup of wine is not deemed to be defective. If he waits to pour out some wine until just before he drinks from it, it would be deemed a defective cup of wine and a denigration of the cup used for a Bracha if he pours some of the wine out before drinking from the cup. However our later Sages wrote that he should not pour out any of the wine while reciting the Bracha. Instead he should overfill the cup when initially filling the cup with wine. The amount that flows out represents a sign of good fortune. Even the act of overfilling the cup should be limited since it involves the waste of a beverage.

ר' אליעזר אומר לאחר ששתה אדם כוס של הבדלה מצוה להטיל מעט מים בכוס של הבדלה ושותה – היינו ששומף שיורי טיפות יין שבכוס במים ושותה – כדי להבב את המצות, ומה שישאר בכוס מן המים מעבירו על גבי עיניו, משום שאמרו חכמים שיורי מצות מעכבים את הפורעניות. ולא נהגו היום בנתינת המים, אבל כתבו הפוסקים ששופכים מן הכוס לאחר הבדלה ומכבים בו את הנר ורוחצים בו עיניו משום חיבוב מצוה. יש מהראשונים סוברים שמטעים מכוס של הבדלה לבני ביתו, ויש סוברים שאין צריך שיטעמו בני ביתו. וכתבו אחרונים שהמבדיל רגיל לשתותו כולו – אף שמן הדין די שישתה במלא לוגמין – ולא ישקה ממנו לבני ביתו. ונהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה!

Translation: Rabbi Eliezer said: after drinking the cup of wine used in Havdalah, it is a Mitzvah to pour some water into the cup and to drink it. By doing so he is making use of the residue of the wine to demonstrate his affection for the Mitzvah. He should then apply to his eyes whatever liquid is left in the cup to fulfill what our Sages taught that making use of what is left after performing a Mitzvah prevents calamities from happening. Today we do not follow the practice of pouring water into the cup that held wine during Havdalah. Instead our Halachic decisors advise that we should spill out what is left in the cup after

1. The source for this rule is from a statement made by the של"ה in his book: (מ) that the forbidden fruit in the Garden of Eden was grapes. He then writes as follows: אין שנתכוונה להבדיל מאדם על ידי היין, כי הנהגת חוה להבדיל מאדם על ידי היין, וכן נהגו הנשים לשתות מן הכוס של הבדלה. Translation: Because Chava tried to separate herself from Adam by feeding him the forbidden fruit, women are not permitted to drink from the wine of Havdalah.

performing Havdalah and use the liquid to extinguish the fire of the Havdalah candle and then apply some of the remaining liquid onto our eyes to demonstrate our affection for the Mitzvah. Some of our early Sages taught that we should share the cup of wine from Havdalah with our family members while others said not to. Our later Sages taught that the one performing Havdalah should drink the whole cup even though it is Halachically sufficient to drink the majority of the cup and we should not share any of the wine with our family members. Women follow the custom of not drinking from the cup of wine used in Havdalah.

Let us now trace the evolution of this practice:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר מוצאי שבת—וכן ראינו רגילין להטיל מים בכוס לאחר ששותהו ושוטפים אותו ושותהו, וכך שמענו מרבתינו שמצוה לעשות כך, כלומר שיירי מצוה מעכבין את הפורענות. ומה שנשתייר מן המים מטילין אותו על ידינו ומעבירין אותו על פנינו, כדי לחבב את המצוה.

Translation: We see that it is customary to pour water into the cup of wine used in Havdalah and to mix it with what is left from the wine and to then drink the liquid. So we heard from our Sages that it is a Mitzvah to do so because of the rule that putting to good use what remains after performing a Mitzvah prevents calamities from occurring. What is left from the liquid, we place on our hands and apply to our faces in order to demonstrate our affection for the Mitzvah.

The **מחזור ויטרי** repeats what **רב עמרם גאון** provided but then adds that the wine should be shared with family members:

מחזור ויטרי סימן קנה'—ולאחר ששתה מיד מטיל מים בכוס של הבדלה ושותה ומה שנשאר מן המים, נוטל ידיו ופניו כדי לחבב המצות, ולפי מה שאמרו שירי מצוה מעכבין את הפורענות: וכששותה שותה מלא לוגמיו ומטעים לביתו ולבני ביתו:

Translation: After drinking the cup of wine used in Havdalah, he puts water into the cup used for Havdalah and drinks it. What is left from the water he places on his hands and his face in order to demonstrate his affection for the Mitzvah. We do so based on what we learned that putting to good use what is left after performing a Mitzvah prevents calamities from occurring. When he drinks the wine, he should drink the majority of the cup and then share the remainder with his family members.

The practice of adding water to a cup of wine used in the performance of a **מצוה** was not limited to **הבדלה**:

ספר המנהגות (ר' אשר מלוניל)² דף לב' עמ' ב'—ונהגו לרחוץ כוס של ברכה אחר ששתו במים ואותן מים מעבירין על פניהם לחבב המצוה וכן עושין בהבדלה.

Translation: It was customary to wash the cup of wine with water after drinking from it and to then apply the water onto our faces to show affection for the Mitzvah. We follow the same practice when performing Havdalah.

2. The author of Sefer Ha-Minhat, Rabbi Asher ben Saul of Lunel (not to be confused with his contemporary, Rabbi Asher ben Shalom), lived in southern France during the twelfth and thirteenth centuries. This work is one of the first European books on customs in southern France. (Bar Ilan Digital Library)

להבין את התפלה

The **ספר כלבו** presents a reason why water was added to the empty cup of wine and then the water was applied to the face:

ספר כלבו סימן כה'—וכתב הרב רבינו אשר ז"ל ונהגו לרחוץ כוס של ברכה אחר שתיתו, ומעביר אותן המים על עיניו, שלא לשפוך יין של ברכה לארץ למקום בזיון ע"כ.

Translation: The Rosh wrote: it is customary to wash the cup used in the performance of a Mitzvah after drinking from it. Whatever water is left in the cup should be applied to our eyes because it is a denigration of the wine used in a Mitzvah to simply spill it onto the ground.

During the time of the **ספר המנהגים (טירנא)** the issue as to when to spill wine out of the cup suddenly came to the fore:

ספר המנהגים (טירנא)³ הגהות המנהגים מוצאי שבת—אחר שבירך על מיני שתיה אסור לשפוך הימנו, ספר חסידים (סי' קי"א), על כן אותן ששופכין בשעת הבדלה צריכין לדקדק לשפוך קודם גמר ברכה. ושותין, ומה שנשתייר רוחצין בו את פניהם כדי לחבב את המצוה, מרדכי (יומא ריש סי' תשכ"ג).

Translation: After reciting a Bracha over liquid, it is prohibited to spill the liquid (Sefer Ha'Chasidim Siman 111). Therefore those who spill some wine while performing Havdalah need to be careful to spill some out before reciting the Bracha. Then they drink what is left and use some to wash their faces in order to demonstrate affection for the Mitzvah (Mordechai Yoma beginning of Section 623).

The **ספר החסידים** is one of the first to mention the practice of spilling liquid out of the cup before drinking the liquid. The commentators to the **ספר החסידים, מהדורת רייך**, 2007, cite a story found in **'עמ' ב'** as the basis for the practice. Apparently, it was the custom at the time of the **גמרא** to spill out some liquid from a cup before drinking from it out of concern for evil spirits.

The practice to pour out some wine before reciting the **ברכה** of **בּוּרָא פְּרִי הַגֶּפֶן** is found in the **רמ"א**. The **מחבר** does not mention the custom.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רצו' סעיף א'—סדר הבדלה: יין, בשמים, נר, הבדלה וסימנך יבג"ה. וצריך לזוהר שלא יהא הכוס פגום. **דגל: ונהגו לומר קודם הבדלה שעושים בבית: הנה א—**ל ישועתי וגו' כוס ישועות אשא וגו' ליהודים היתה אורה וגו', לסימן טוב. ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר. ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ, קודם שסיים בורא פרי הגפן, כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפיכה, דאמרינן: כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה⁴, ועושים כן לסימן טוב בתחלת השבוע. גם שופכין מן

3. Rabbi Isaac Tyrnau lived in Austria during the fourteenth and fifteenth centuries. He wrote about a book on customs (Sefer Ha-Minhagim). (Bar Ilan Digital Library)

4. This rule is derived from the following:

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סה' עמ' א'—אמר רבי חנין בר פפא: כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים, אינו בכלל ברכה, שנאמר (שמות כ"ג) וברך את לחמך ואת מימך. מה לחם שניקח בכסף מעשר, אף מים שניקח בכסף מעשר. ומאי ניהו, יין,

הכוס לאחר הברלה ומכבין בו הנר ורוחצים בו עיניו, משום חיבוב המצוה.

Translation: The following is the order for Havdalah: wine, spices, candle, Havdalah. The first letters of the four words combine to create the word: Yarneh. One should be careful that the cup of wine is not defective. RAMAH: It is customary to say before Havdalah at home : Hinai Kail . . . During Havdalah those present should direct their attention to the cup of wine and to the candle. It is customary to pour out some wine from the cup and spill it on the ground before finishing the Bracha of Borei Pri Ha'Gafen so that the cup will not be defective (if you spill after reciting the Bracha, the cup becomes defective). The reason to spill out some wine is provided as follows: every house which does not observe the practice of spilling out some wine as if the wine were water, will not be the recipient of good fortune. We spill out some wine as a sign of good fortune as we are about to begin our week. In addition, after completing Havdalah, we pour out some wine in order to extinguish the candle and use some to wash our eyes in order to demonstrate affection for the Mitzvah.

Why do we use the wine to extinguish the flame?

לבוש⁵ אורה חיים סימן רצו'—ואחר כך יחזור וישפוך ממנו מעט על השלחן לכבות בו את הנר, כדי שיהא נראה לכל שלא הודלק נר זה אלא למצוה לנר של הברלה לברך עליו, ונהגין לרחוץ באותה השפיכה עיניהם לחיבוב מצוה.

Translation: After finishing, the one who made the Bracha should drink the majority of the cup and then pour some out onto the table to extinguish the flame so that all will see that the candle was lit for purposes of fulfilling the Mitzvah of Havdalah and not for any other purpose. It is customary to wash out ones eyes with what is left to demonstrate affection for the Mitzvah.

By the time of the אחרונים, opposition to spilling out some wine before completing the recital of the ברכה developed:

ט"ז⁶ אורה חיים סימן רצו ס"ק א'—קודם שיסיים בפה"ג—אין לזה פי' ובלבוש כתב שלא ישפוך עד שיתחיל תחלה הברכה כדי שלא תהיה תחלת הברכה על כוס פגום. ואין טעם לזה דאם תחשוב זה לפגום הא גם סוף הברכ' צ"ל על הכוס שאינו פגום דזה פשוט דכל הברכה תהיה על כוס ראוי לברכה וטפי היה לו להמתין עד גמר הברכה. ותו קשה הא אין שייך פגום אלא אם כן שותה ממנו. ותו נראה דאין מנהג זה יפה לברך ברכה ולשפוך על

וקא קרי ליה מים; דף סה עמ' ב'—אי נשפך בביתו כמים, איכא ברכה, ואי לא, לא.

Translation: Rabbi Hanin son of Papa stated: A person in whose house wine is not poured like water has not attained the state of blessedness; for it is said: And He will bless your bread and your water, as the 'bread' spoken of is a food that may be bought with the money of the Second Tithe so is the 'water' a liquid that may be bought with the money of the Second Tithe. Such a liquid is' of course, wine, and yet it is called 'water'. If, therefore, it is poured in one's house like water that house has attained the state of blessedness, otherwise it has not.

5. Rabbi Mordechai Yoffe was born in 1530 and was a student of Rabbi Moses Isserlis (Rema). He served as a rabbi in Prague, Lublin, Horodna, and Posen and was also a head of the Council of Four Lands. He passed away in 1612. After the publication of the Shulchan Aruch, he authored a halachic work in the style of the Tur, striking a balance between the lengthy Beit Yosef, and the condensed Shulchan Aruch. (Bar Ilan Digital Library)
6. Rabbi David HaLevi was born in 1586 in Ludmir, Poland. He was a student of his older brother, Rabbi Isaac HaLevi, rabbi of Ludmir and author of Shu"t Mahari HaLevi. Known as a child prodigy, Rabbi David married the daughter of Rabbi Joel Sirkis (the Bach). (Bar Ilan Digital Library)

להבין את התפלה

הארץ דאין לך בזיון ברכה גדול מזה וכ"כ בספר חסידים בסי' קי"א דאחר שבירך על מיני שתיה אסור לשפוך הימנו.

Translation: There is no foundation for the practice of spilling out wine before completing the Bracha of Borei Pri Hagafen. The Levush wrote that one should not spill out any wine until after beginning the Bracha so that the cup is not defective as you begin to recite the Bracha. There is no reason to do so. If spilling out some wine is deemed creating a defective cup when some is spilled out before beginning the Bracha, the cup should be deemed to be a defective cup when some is spilled before completing the Bracha. It is a simple matter that every Bracha should be recited over what is appropriate for the Bracha. Perhaps it would be better to spill out some wine after finishing the Bracha. In addition it is not considered defective until he drinks from it. Also it does not appear to be appropriate to recite a Bracha and to then spill some of what triggered the recital of the Bracha. There seems to be no greater denigration of a Mitzvah then to do something like that. So wrote the Sefer Ha'Chasidim that once you make a Bracha on a drink, it is inappropriate to spill any of it out

אלא נראה לנהוג כמו שמצאתי בס' א' נקרא יש נוחלין חברו החסיד מהרי"א שעפטלש ז"ל שמ"כ שבשעה שממלאין הכוס של ברכה להבדלה ימלאנו על כל גדותיו וישפוך עוד בענין שישפוך על הארץ מחמת שהכלי מלא מאוד וזה לסי' יין שנשפך כמים ואח"כ לא ישפוך כלום וזהו נכון מאוד וכן נהגתי מעודי. ובעיקר הפי' של אומרים כל בית שאין נשפך בו יין כמים כו' לא נ"ל דצוו חכמים לשפוך יין דאדרב' יש איסור בזה וכמ"ש סי' קע"א ממשיכין יין בצינורות לפני חתן והוא שיקבלנו בכלי בפי הצינור

Translation: Instead it is preferable to act as I found described in the book entitled: Yeish Nochlin, authored by the righteous one, Rabbi Sheptels, that when we fill our cups for Havdalah we should have the wine overflow so that it pours into the dish as if it was being poured to the ground. This then symbolizes wine being poured like water and no more than that should be spilled. This appears to me to be the correct practice and that is how I conduct myself. The rule that every house which fails to observe the practice of spilling out wine as if it is was water will not be the recipient of good fortune, should not be interpreted as meaning that our Sages ordered us to spill wine because that would be a direction to undertake a practice that is prohibited. A similar issue is found in Siman 171, concerning the practice of pouring wine through a funnel before a groom during a wedding. Concerning that practice our Sages included a requirement that the wine be caught in a dish.

אלא נ"ל דכוונת רז"ל בנשפך יין כמים הוא בדרך זה די"ל למה אמר ל' דיעבד דהיינו נשפך ולא אמר כל בית שאין שופכין בו כו' אלא דנתכונו לומר שלא יתרגז אדם בביתו אפי' אם יארע לו היוזק דהיינו שכבר נשפך יין בשוגג ע"י שום א' מבני הבית ודרכן של בני אדם להתרגז בשביל זה ע"כ אמר כל בית שאין היין שנשפך בשוגג נחשב לו כאלו היה מים אלא אדרב' מתרגז אז אין בו סי' ברכה דאמרי' בפ"ק דסוטה בכל בית שיש בו רוגז הוא סי' עניות ח"ו וא"כ אין ראי' מכאן לשפוך יין לאיבוד אע"ג שמתכוין לסי' ברכה דהא גם בחתן מתכוין כן ע"כ נ"ל דיש למעט בחלק הנשפך במ"ש בכוס הבדלה משום הפסד משקין:

Translation: Therefore it appears to me that the intent of our Sages when they said that wine should flow like water can be found in the wording they used. They purposely used the conjugation of "having poured" and not the word: "pour" because they meant to say that if wine was spilled accidentally, the master of the

house should not get angry but should consider it as if water had been spilled. They wanted to caution that if he were to become angry, he would not be blessed with good fortune. Therefore that rule is no support for a practice that involves wasting a beverage even when a person means it as an omen for good fortune. As we see with the practice followed at weddings, our Sages intended to minimize waste. So too in performing Havdalah we should be concerned with unnecessary waste.

The **מגן אברהם** provides an additional reason not to pour out any wine before completing the **הבדלה** and provides that family members should not drink from the wine of the

מגן אברהם⁷ סימן רצ"ו ס"ק ד' – שופכין מן הכוס – היינו לאחר שתיה כמש"ל משום הפסק ולא ישתה עד שישב [מט"מ מנהגים גמ']: נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה וע' הטעם בשל"ה, כ' בש"ל בה' קידוש, כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כלו ואין משקה ממנו בני הבית.

Translation: We spill out wine after drinking from the cup and not during the course of reciting the Bracha out of concern that we may be creating an improper pause. A person should not drink while in a standing position. Women customarily do not drink from the cup of Havdalah. The reason is found in the writings of the Shlah. It is written in the book: Shnei Luchos that the cup of wine used in Havdalah should be drunk entirely by the person who recited Havdalah and he should not share the wine with the members of his household.

The **משנה ברורה** provides a reason why the one to recite **הבדלה** should drink the whole cup of wine:

משנה ברורה סימן רצ"ו ס"ק ו' – שופכין מן הכוס – ונראה שהטעם כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה דכשישתה רק מלא לוגמיו יש ספק ברכה אחרונה וכמבואר לעיל סימן ר"י:

Translation: It appears to me that the one who makes the Bracha should drink the entire cup so that he drinks enough to be required to recite the special prayer that follows drinking wine. There is some doubt as whether he is required to recite the prayer after drinking wine when he drinks only a majority of the cup as I will explain in Siman 210.

We can summarize the evolution of the practices involving the cup of wine during **הבדלה** by pointing to the rules that seem to have led to the practices. During the period of the **שיירי מצוה מעכבין את הפורענות**, **ראשונים** and early **גאונים**, the governing rule was: *putting to good use what remains after performing a Mitzvah prevents calamities from occurring.*

Beginning with the **ספר החסידים**, the overriding rule was to spill some liquid out of a cup before drinking from it out of concern for evil spirits. Beginning with the **רמ"א** and continuing to today, the governing rule appears to be: **כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה**, *every house which does not observe the practice of spilling out some wine as if the wine were water, will not be the recipient of good fortune.*

7. Rabbi Avraham Ha-Levi Gombiner was born ca. 1637 in Gombin, Poland, and died in Kalisch in 1683. (Bar Ilan Digital Library)